

Linthorst

gen over het vmbo te maken. Het is een belangrijke onderwijssector, die onze volle aandacht verdient. Daarom vragen wij de minister om bij de komende begrotingsbehandeling uitvoerig in te gaan op de toekomst en de positie van het vmbo die de minister voor ogen heeft. Met het voorliggende wetsvoorstel zelf kan onze fractie van harte instemmen. Het doet ons deugd dat binnen het vmbo meer maatwerk mogelijk wordt. Wij hebben echter nog wel een aantal vragen. Deelt de minister de zienswijze van de PvdA-fractie dat praktische kennis en vaardigheden worden ondergewaardeerd ten opzichte van theoretische kennis en vaardigheden? Is de zij bereid te bewerkstelligen dat de leerwerktrajecten kunnen uitgroeien tot een volwaardige vijfde leerweg binnen het vmbo? Is zij bereid om aan de leerroute een erkend vmbo-diploma te koppelen? Ziet de bewindsvrouw mogelijkheden om de laatbloeiërs en spijtoptanten in deze groep, die op een later moment alsnog onderwijs willen volgen, daarbij te faciliteren? Als zij daarvoor geen mogelijkheden ziet, is zij dan bereid te onderzoeken op welke manier ze kunnen worden gecreëerd?

De **voorzitter**: Mevrouw Linthorst, dit is weliswaar niet uw maiden-speech in de Kamer, want die heeft u gehouden op 21 november 1995 bij de behandeling van de Tijdelijke wet vrachtverdeling Noord-Zuid-vervoer. Toch ga ik niet voorbij aan uw eerste speech in de Kamer na uw terugkeer. U was eerder lid in de periode 1995-1999. Bij uw afscheid op 1 juni 1999 stelde de toenmalige voorzitter er zeker van te zijn dat u zich niet uit het politieke strijdperk zou laten verdringen. Hij zei toen: "Wellicht keert ook zij te zijner tijd terug." Hij heeft gelijk gekregen; u bent er weer. Ik wens u daarmee van harte geluk. Ik geef iedereen de gelegenheid om u te feliciteren.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Het percentage van het BBP dat voor onderwijs wordt uitgetrokken, liep de afgelopen vijftien jaar terug van meer dan 7 naar ongeveer 4,7. Dat is

heel ver onder het OESO-gemiddelde, dat op ongeveer 5,8% staat. Op de lijst van OESO-landen bungelt Nederland dan ook ergens helemaal onderaan. De neergang moet worden gekeerd, zo vindt ook het nieuwe kabinet, alsmede de minister, die de kenniseconomie hoog in het vaandel voert. Landen die serieus werk maken van de kenniseconomie, zoals Finland, besteden bijna het dubbele aan onderwijs. Om alleen maar op het OESO-gemiddelde te komen, heeft de minister, als ik het goed heb berekend, recht op 3 mld extra. Gefeliciteerd! De voorgenomen 700 mln voor de komende vier jaar zijn natuurlijk wat schaars. De minister kan rekenen op de steun van de SP-fractie als zij bij haar collega Zalm een verhoging van het onderwijsbudget eist. Dat heeft zij vandaag alvast binnen.

Het doet mij veel deugd om mijn eerste bijdrage positief te beginnen, want mijn fractie verwelkomt de Regeling leerwerktrajecten vmbo die voorligt. Er is een nieuw traject, om te bevorderen dat leerlingen een startkwalificatie behalen in het vmbo die aansluiting geeft op vervolgonderwijs, of wellicht uitzicht biedt op een baan. Doordat in het curriculum een buitenschools praktijkgedeelte is opgenomen van 80 tot 160 dagen, de zogenaamde "lerende doeners", geeft dit leertraject de kans om op een meer praktijkgerichte wijze een diploma te behalen. Daarbij is er sprake van maatwerk voor jongeren, die anders wellicht zouden uitvallen. Dit maatwerk is nodig, want het vmbo is een ondergeschoven kindje. Het schooltype heeft te maken met het grootste lerarentekort, de meeste zwarte scholen en met de meeste agressie. Bovendien kent dit schooltype, waar maar liefst twee derde van alle leerlingen in Nederland naartoe gaan, de grootste schooluitval. Op dit moment hebben wij te maken met zo'n 47.000 voortijdige schoolverlaters, waarvan 27.000 nog steeds geen startkwalificatie hebben gehaald.

Mevrouw Linthorst merkte op dat er niets mis is met het leren van een vak. Als filosoof kan ik dat beamen, als politicus trouwens ook, maar het probleem is, dat mevrouw Linthorst vergeet dat 27.000 van deze leerlingen geen kwalificatie behalen. Dat is heel erg, want uitvallers op school worden later ook vaak uitvallers in de samenleving. Geen

diploma behalen betekent weinig kans op een baan, wat in onze maatschappij helaas minder actieve deelname aan het sociale leven betekent. Geen diploma betekent vaak ook een deuk in het zelfvertrouwen van jongeren. Het gevoel kan versterkt worden dat men er "toch niet bij hoort". Deze week kwam bijvoorbeeld het Trimbos-instituut met de resultaten van een onderzoek naar het geluksgevoel onder jongeren. Vmbo-jongeren scoren erg slecht op dit punt.

Mijn fractie steunt de intenties van de nieuwe regeling. Wij waarderen het nadrukkelijk dat ook de taal en sociale vaardigheden in dit traject een belangrijke rol spelen. Toch heeft mijn fractie enkele praktische vragen. Het buitenschoolse gedeelte van de leerwerktrajecten wordt verzorgd door een bedrijf of organisatie. Heeft de minister al zicht op het aantal leerbedrijven dat bij de inwerkingtreding van deze wet, voorlopig voor het leerjaar 2003-2004, in de buurt van vmbo-scholen beschikbaar is? Met nadruk zeg ik: "in de buurt". Zonder spoken te willen zien, hoewel je dat een socialist nauwelijks kwalijk kunt nemen, vraagt mijn fractie zich af hoe deze regeling in de praktijk gaat uitpakken. Wij menen dat in ieder geval voorkomen moet worden dat goedbedoelende praktijkbegeleiders in een bedrijf of instelling de stagelopers "erbij" gaan doen. Ziet de minister het gevaar dat leerbedrijven jongeren zien als goedkope arbeidskrachten? Bovendien moeten leerbedrijven gekwalificeerde praktijkbegeleiders hebben. Hun kwaliteit moet blijken uit certificaten of uit gebleken ervaring. Over wat voor certificaten spreken wij dan? Over een cursus zoals aangeboden door de Landelijke organen beroepsonderwijs? Welke didactische ervaring moet een praktijkbegeleider hebben? De SP-fractie ziet hier toch nog veel onduidelijkheid, met name omdat het moment van invoering aanstaande is.

Het voorstel voorziet ook in een verplichte overeenkomst tussen de school en het leerbedrijf. Daarbij moet de school tezamen met de Landelijke organen beroepsonderwijs de kwaliteit van het buitenschoolse gedeelte van de opleiding in de gaten houden. Als ik het goed heb begrepen, is de minister bereid daarvoor ruim 24 mln euro per jaar te reserveren, ruim 13,5 mln aan

Van Raak

fiscale voordelen voor leerbedrijven, 6 mln voor de scholen en 4,5 mln voor de Landelijke organen. Het waarborgen van de kwaliteit van de leerbedrijven, zo blijkt uit de memorie van toelichting, ligt vooral bij de Landelijke organen. Dat brengt mij tot de volgende vraag: de leer-werktrajecten moeten maatwerk verzorgen voor iedere leerling. Voorziet de minister niet een toename van bureaucratie als derden de voor elke leerling specifieke overeenkomst tussen school en leerbedrijf moeten toetsen? Vindt de minister het niet wenselijk dat scholen ook hierin meer verantwoordelijkheid krijgen? Zij moeten immers ook al toezien op de kwaliteit van de praktijkbegeleiders. Moeten de scholen dan niet ook meer middelen krijgen? Ik gaf de minister in het begin al aan dat zij geld genoeg heeft en in ieder geval een hoop geld tegood.

Er is al gesproken over de spanning tussen de autonomie van scholen en waarborgen voor individuele leerlingen. Goede begeleiding vraagt betrokken leerlingbegeleiders, dat zal de minister met mij eens zijn. Niet meer regels, maar extra gelden kunnen hier naar de mening van mijn fractie veel goeds betekenen. In dat verband vraag ik aan de minister of 6 mln extra niet wat weinig is, vergeleken met de 18 mln extra voor de bedrijven en toezichhouders. Wanneer mag deze Kamer een evaluatie van de regeling tegemoet zien? Ook belangrijk acht mijn fractie de vraag of het getuigschrift praktijkonderwijs – zo wordt de startkwalificatie waarmee leerlingen hun leer-werktraject afsluiten, straks genoemd – niet gewoon "diploma" mag heten. De minister knikt, dan is deze vraag al beantwoord. Dank u wel, minister.

Graag wil ik ook van de gelegenheid gebruik maken om met de minister nog wat verder te kijken dan deze regeling. Tijdens de conferentie van Europese ministers in Lissabon in 2000 beloofde de minister de uitval van leerlingen in 2006 te beperken met 30% en in 2010 met 50%. Daartoe geeft de Regeling leer-werktrajecten vmbo een eerste goede aanzet, maar ook niet meer dan dat. Sinds 2000 is de uitval, zo weten wij bij benadering, alleen maar toegenomen. Ik benadruk dat wij dit slechts bij benadering weten. Kan de minister aangeven wanneer

zij deze Kamer inzicht geeft in de werkelijke uitvalpercentages? De minister zal begrijpen dat dit nodig is om te kunnen beoordelen of in 2006 die 30% worden behaald. Graag willen wij de cijfers nu weten, zodat wij over enkele jaren kunnen beoordelen of de minister haar doel heeft gehaald. Ik ga nog een klein stapje verder, wij moeten immers ambitieus zijn. Wanneer denkt de minister haar budget op OESO-niveau te hebben? Nogmaals, mijn fractie zal haar daarbij van harte steunen. Belangrijker nog dan de nieuwe leer-werktrajecten in het vmbo is voor de SP-fractie dat de komende jaren structureel wordt geïnvesteerd in het vmbo, dat op dit moment een ondergeschoven kindje is. De SP houdt op dit moment een landelijke enquête onder alle vmbo-scholen. Van de uitkomst zullen wij de minister en de beide Kamers op de hoogte stellen.

Tot slot kom ik nog even terug op de leer-werktrajecten. De onderhavige regeling blijkt te voorzien in een grote behoefte. De meeste vmbo-scholen, zo begreep ik uit het advies van de Raad van State, nemen nu al meer vakken in de leer-werktrajecten op dan het voorgeschreven minimum uit de Leer-werktrajecten-regeling van 2001. Op 2 mei schreef de minister in een memorie van antwoord dat de mogelijkheden worden onderzocht om de leer-werktrajecten uit te breiden naar de andere leerwegen in het vmbo. Mijn fractie wil graag weten of de minister er ondertussen al uit is en, zo niet, wanneer wij dan een antwoord kunnen verwachten.

De SP-fractie ziet ernaar uit om in de komende periode in deze Kamer nog veel nuttige debatten met de minister te voeren over het vmbo. Mijn fractie vindt de Regeling leer-werktrajecten vmbo in elk geval een goed begin, waarvoor complimenten op zijn plaats zijn.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Raak, u heeft in uw maidenspeech zelf al gememoreerd dat u filosoof bent. U hebt onder andere filosofie gestudeerd aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam. Naast uw docentschap geschiedenis bij de Universiteit van Amsterdam en uw verbondenheid aan het Wetenschappelijk Bureau van de SP, bent u nu de SP-fractie in deze Kamer komen versterken. U bent een welkome aanwinst. Ik denk

dat dit niet alleen voor uw fractie geldt, maar voor heel de Kamer.

Uw proefschrift uit 2001 betrof een historisch onderzoek naar het conservatisme in Nederland in de negentiende eeuw. Deze stroming heeft niet geresulteerd in de vorming van een politieke partij. Dat is wel gebeurd met de politieke stroming waaruit de partij is voortgekomen namens welke u in deze Kamer zit, namelijk de SP. Wij hopen nog veel van u te horen. Ik wens u geluk met uw maidenspeech en succes met alle verdere werkzaamheden in deze Kamer!

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Klink** (CDA): Voorzitter. Ook de CDA-fractie wil de minister complimenteren met het tot stand brengen van de basis beroepsgerichte leerweg in het voortgezet onderwijs. Wij complimenteren haar omdat wij het heel goed vinden dat er maatwerk wordt geboden in het vmbo. De nieuwe leerweg komt tegemoet aan de vaardigheden en belangstelling van leerlingen die minder op hebben met een schoolse en theoretische leerweg. Gezien hun belangstelling zijn deze leerlingen gebaat bij een specifieke didactische aanpak. Een dergelijke aanpak kan worden geboden door een leerbedrijf.

Wij tekenen daarbij aan dat die aanpak niet alleen van betekenis kan zijn en hoeft te zijn voor die leerlingen die minder intellectueel zijn ingesteld. Ook zij die een meer theoretische leerweg wel degelijk aankunnen, hebben daar soms uit didactisch oogpunt moeite mee. Hun belangstelling ligt daar simpelweg niet. Zij willen meer en sneller aan de slag in de wereld van het beroep, bijvoorbeeld in een garagebedrijf, op een boerderij of wellicht op een kantoor. Vanuit dat oogpunt juicht ook de CDA-fractie het toe dat de minister gaat verkennen of deze benadering ook zinvol is voor leerlingen die op zichzelf genomen in aanmerking komen voor een kaderberoepsgerichte of een theoretische leerweg. Wij hopen dat de minister die verkenning met een positieve instelling wil verrichten en wij zijn uitermate benieuwd naar de uitkomsten.